

کمیته مستقل مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه با فساد اداری

ارزیابی آسیب پذیری های طی مراحل پرداخت حقوق معلولین و ورثه شهداء در برابر فساد اداری

(واحد ارزیابی آسیب پذیری های معروض به فساد اداری)

کابل

جوزا 1394

مخففات

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان	AIHRC
دفتر معینیت شهداء و معلولین	ODMMD
ریاست خدمات اجتماعی	DSS
ریاست عمومی شهداء و معلولین	GDMD
کمیته مستقل مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه علیه فساد اداری	MEC
وزارت دفاع	MoD
وزارت مالیه	MoF
وزارت داخله	MoI
وزارت کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین	MoLSAMD
وزارت صحت عامه	MoPH
وزارت امور زنان	MoWA
ورثه شهداء و معلولین	MFD
ریاست عمومی امنیت ملی	NDS
موسسه خدمات اجتماعی معلولین	SCD
ارزیابی آسیب پذیری های معروض به فساد اداری	VCA

1. خلاصه

ارزیابی آسیب پذیری های معروض به فساد اداری بخشی از چالشهای مربوط به روند اخذ حقوق ورثه شهدا و معلولین را در برابر فساداداری در ادارات مربوطه آن مورد بررسی قرار میدهد. بیشتر آسیب پذیری های شناسایی شده درین پروسه شبیه ارزیابی های قبلی کمیته نظارت و ارزیابی مثل طویل و پیچیده بودن، زمانگیر بودن و همچنان عرفی بودن روند کار میباشد. موجودیت مراحل و قدمه های متعدد در پروسه مثل سایر پروسه های خدمات عامه، فرصت های رشوه ستانی، مداخلات و غیره را نیز مساعد نموده است. یکی از تفاوت های مهم آسیب پذیری این پروسه اینست که نیازمندی های گسترده اکثریت معلولین و ورثه شهداء از عامه مردم متفاوت بوده و زمینه رشوه ستانی از ایشان بیشتر متصور است. برای معلولین، گروهی که در زندگی دارای چالش های فراوانی هستند، فساد اداری میتواند بیشتر باعث فاصله ایشان از جامعه گردد.

2. مقدمه

تقریباً نا ممکن است که در هر گوشه افغانستان یک معلولی ناشی از جنگهای مسلحانه به چشم نخورد. این آسیب شناسی نحوه دسترسی به حقوق و پرداخت های که از طریق حکومت به آنها و وابستگان شان انجام میشود عطف توجه قرار داده است. حقوقی را که حکومت به ایشان در نظر گرفته بدلیل عدم موجودیت منابع عایداتی دیگر کفایت کننده نبوده و مردم شاهد اند که جامعه معلولین و ورثه شهداء از انظار حکومت بدور مانده اند. داستان های سربازان قهرمانی که زمانی برای دفاع از هموطنان شان مبارزه میکردند و اکنون بدلیل ناتوانی در جاده ها دست به گدایی زدند گواه این مدعاست¹.

چالش های که معلولین باید بر آنها غلبه یابند زیاد هستند، تمامی مراحل از تثبیت معلولیت/ تثبیت ورثه شهداء شروع الی بدست آوردن حقوق شان معروض به فساد است. به اساس یافته های هیئت ارزیابی، فساد در این پروسه به حدی نهادینه گردیده است که مراجعین اندازه پرداخت رشوه در مراحل مختلف را میدانند. علاوه بر این، کمبود منابع بشری مسلکی باعث ایجاد صفهای طویل مراجعین، تراکم بیش از حد و کندی روند کار شده است.

قابل تذکر است که این ارزیابی در نخست بالای پروسه حقوق معلولین تمرکز میکند. مراحل این پروسه مشابه به طی مراحل ثبت ورثه شهداء و مفقودین است، اما بدلیل گسترده بودن آسیب پذیری های این پروسه در برابر فساد و نهادینه بودن چالش های وزارت کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین که مسئولین نظارت و عملی نمودن آن را دارد، تمرکز بیشتر یافته است.

3. شیوه های جمع آوری معلومات در ارزیابی آسیب پذیری های معروض به فساد اداری:

معلومات برای این آسیب شناسی از طریق راه اندازی جلسات و مصاحبه ها با تعداد زیادی از شرکای دخیل در امر ثبت و پرداخت حقوق معلولین بویژه مراجعین جمع آوری شده است. هیئت، این ارزیابی را در مرکز و ولایات هرات، ننگرهار، بلخ و بدخشان انجام داده است. ادارات دخیل در ارزیابی ذیلاً ارقام گردیده اند:

- وزارت کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین
- وزارت صحت عامه،
- کمیسیون صحتی (مشترک وزارت های دخیل در پروسه)
- کمیسیون مستقل حقوق بشر
- مراجعین (از ورثه شهداء و معلولین)
- مرکز اجتماعی معلولین

¹ جهت معلومات بیشتر درین رابطه به این داستان، به مقاله روب نوردند تحت عنوان "Maimed Defending Afghanistan, Then Neglected" در روزنامه نیویارک تایمز منتشره 2 می 2015 مراجعه نمایید.

- اعضای شورا های ولایتی (هرات، بدخشان)
- اتحادیه های معلولین در مرکز و ولایات
- وزارت امور زنان

4. چارچوب حقوقی/ پالیسی پروسه:

4.1. پالیسی سال ۲۰۰۳

چند ماه قبل از تصویب قانون اساسی در سال ۲۰۰۳، حکومت انتقالی افغانستان با همکاری کشور ایتالیا، پالیسی جامع ملی معلولین را به وزارت شهدا و معلولین وقت، که بعداً در وزارت کار و امور اجتماعی، شهداء و معلولین مدغم گردید، تهیه و تسلیم نمود. این پالیسی بر اساس روش حقوقی و اصول اساسی بشمول رفع موانع اجتماعی و اقتصادی و ترویج جذب معلولین در کار و جامعه تدوین گردیده است. چندین سند بین المللی حمایتی حقوقی/ پالیسی در رابطه موجود اند که مشمول ذیل میباشند:

- برنامه جهانی ملل متحد پیرامون اقدام در مورد افراد معلول؛
  - قوانین ستندرد برای برابری فرصت ها برای معلولین؛
  - چارچوب (Biwako Millennium) برای اقداماتی فراگیر، بدون موانع و جامعه مبتنی بر حقوق برای افراد معلول در آسیا و منطقه اقیانوس آرام؛
  - کنوانسیون بین المللی برای حفظ و بهبود حقوق افراد معلول.
- اما تا سال ۲۰۱۵، با موجودیت مواد قانون اساسی، تعهدات بین المللی، قوانین ملی که تاکید بر حفظ حقوق معلولین دارد، اهداف پالیسی ۲۰۰۳ بدلیل گستردگی فساد اداری کمتر مورد توجه حکومت قرار گرفته است.

4.2. مواد قانون اساسی

مبتنی بر ماده ۵۳ قانون اساسی افغانستان:

دولت به منظور تنظیم خدمات طبی و مساعدت مالی برای بازماندگان شهدا و مفقودین و برای بازتوانی معلولین و معیوبین و سهم گیری فعال آنان در جامعه، مطابق به احکام قانون، تدابیر لازم اتخاذ می نماید. دولت حقوق متقاعدین را تضمین نموده، برای کهن سالان، زنان بی سرپرست، معیوبین و معلولین و ایتم بی بضاعت مطابق به احکام قانون کمک لازمه به عمل می آورد.

بسیاری از اقدامات لازم بشمول قوانین و مقررات خاص، در رابطه به بازتوانی معلولین و سهم فعال شان در جامعه موفق نبوده است. برخی قوانین و مقررات بشمول مواد قانون اساسی در افغانستان به نحوی تعبیر میشوند که نمیتواند اهدافی را که برای بدست آوردن آنها تصویب گردیده است، بدست آورد.

4.3. کنوانسیون سازمان ملل متحد برای حقوق معلولین و معیوبین

افغانستان یکی از ممالکی میباشد که میثاق ملل متحد راجع به حقوق معلولین و معیوبین را امضاء کرده و به تاریخ ۱۸ سپتامبر سال ۲۰۱۲ به این کنوانسیون ملحق گردیده است. ماده سوم این کنوانسیون موضوعات ذیل را مورد بحث قرار میدهد:

- احترام به شخصیت، خود مختاری فردی، بشمول انتخاب افراد؛

- عدم تبعیض؛
- مشارکت کامل و مؤثر و شمولیت در جامعه؛
- احترام به تفاوت و پذیرش افراد دارای معلولیت به عنوان بخشی از تنوع انسانی و انسانیت در جامعه؛
- برابری فرصت ها؛
- دسترسی به خدمات؛
- مساوات زن و مرد؛
- احترام به ظرفیت های در حال تکامل اطفال معلول و حق آنها برای حفظ هویت شان.

به اساس مشاهدات و مصاحبه های هیئت ارزیابی با شرکای کاری این پروسه، مشکل است استدلال شود که حکومت افغانستان پابند اصول فوق الذکر فراتر از روی کاغذ بوده باشد. حد اقل صف های طولانی، موجودیت مراحل اضافی و فرعی در پروسه، پروسیجر مبهم و غیره؛ مناسب به کرامت انسانی نیست.

4.4. قانون حقوق و امتیازات معلولین

قانون حقوق و امتیازات معلولین، مهمترین سند تقنینی پیرامون حقوق افراد دارای معلولیت میباشد. این قانون تا حدی حمایت حقوقی را برای معلولین فراهم ساخته و مشکلات شان منجمله سهم استخدام، فرصت های تعلیم و غیره را فراهم میسازد. به اساس این قانون فرد معلول عبارت است از: "

1. شخصی که به خاطر اعلاى کلمةالله و دفاع از استقلال و آزادی کشور در دوران جهاد معلول گردیده باشد.
2. شخصی که در جریان جنگ ها و درگیری های مسلحانه سه دهه اخیر معلول شده باشد.
3. شخصی که به خاطر دفاع از تمامیت ارضی کشور و حراست از حاکمیت قانون حین انجام خدمت بالفعل یا به ارتباط و وظیفه دولتی معلول شده باشد.
4. شخصی که به اثر اعمال تروریستی و ضد دولتی از قبیل فیر سلاح های ثقیله و خفیفه، یا فیر سلاح نیروهای دولتی معلول شده باشد."

به اساس این قانون تنها کسانی از حقوق مالی معلولیت مستفید میشوند که در اثر جنگ مسلحانه زخم برداشته اند، بشمول افراد وابسته به طرف های درگیر و مردم ملکی. در این گزارش معلول و معلولیت به اساس این قانون تعریف شده و همچنان در وزارت کار و امور اجتماعی، شهداء و معلولین، در حین ثبت و طی مراحل اسناد معلولیت غرض اخذ معاشات، از این تعریف کار گرفته میشود.

به اساس ادعای مصاحبه دهنده گان بسیاری موارد نقض قانون حقوق و امتیازات معلولین از اثر موجودیت تبعیض و رشوه ستانی در این ادارات به ملاحظه میرسد. بگونه مثال بر اساس ماده ۲۲ قانون حقوق و امتیازات معلولین، باید 3 فیصد کارمندان دولتی را افراد دارای معلولیت تشکیل دهند، مبنی برین ماده قانون، میبایست، حدود 11280 تن از کارمندان خدمات ملکی را افراد دارای معلولیت تشکیل دهد. اما فقط ۶۳۷ معلول در ادارات دولتی استخدام گردیده اند. مصاحبه دهنده گان تاکید می کند که این اختلاف با توجه به جمعیت بزرگ معلولین در افغانستان، بدلیل کمبود نامزد های واجد شرایط معلول نیست، بلکه پست ها به علت موجودیت فساد اداری به افراد غیر معلول داده میشوند.

باوجودی که در قوانین موجوده فرصت انکشاف بیشتر وجود دارد، با توجه به حاکمیت فرهنگ معافیت و قانون شکنی، نمیتوان گفت، این قوانین مانع آسیب پذیری های پروسه در برابر فساد میشوند.

5. پروسه پرداخت حقوق معلولین

افراد دارای معلولیت/ ورثه شهداء که واجد شرایط دسترسی به حقوق از سوی دولت هستند، باید برای اخذ معاشات شان یک سلسله مراحل را سپری نمایند. در ذیل تمام مراحل این پروسه مورد بحث قرار نگرفته و فقط مراحل ایکه مراجعین و نهادهای مدنی دیگر از موجودیت فساد در آن شاکی بودند، مورد توجه قرار گرفته است. در کل، این پروسه طولانی بوده و دارای مراحل اضافی و غیر ضروری میباشد که اکثریت این مراحل وضاحت کامل نداشته و اساس قانونی ندارند.

5.1. تائید اولیه حادثه امنیتی

از مراجعین خواسته میشود تا در رابطه به علت معلولیت شان که ناشی از حادثه امنیتی میباشد ثبوت ارائه نمایند. در اکثر ولایات مراجعین باید حادثه ای که ناشی از آن معلول شده اند، از طریق وکیل گذر یا رئیس قریه تأیید نمایند. به اساس یافته های هیئت ارزیابی مرجع تأیید این مرحله در ولایت بدخشان، ریاست امنیت ملی میباشد.

مصاحبه شونده گان میگویند که پروسه حصول تائید حادثه امنیتی در تمام ولایات کشور یکسان نبوده و در این پروسه نه تنها رسیده گی به ارگان امنیتی مربوطه دشوار است بلکه بدست آوردن تائید نیز چالش های را در قبال دارد.

5.2. تائید دوباره حادثه امنیتی

بعد از تائید اولیه حادثه امنیتی، مراجعین مجبور هستند تا حادثه را دوباره با نماینده محلی امنیت ملی، ارتش ملی، وزارت داخله و در صورت کارمند بودن از طریق مرجع استخدام کننده خود تائید نمایند. مصاحبه دهندگان بعضاً از پرداخت رشوه به برخی از اعضای این کمیسیون شاکی هستند. این مرحله نیز مثل مرحله تأیید اولیه، بدلیل پیچیدگی و ناهمگونی پروسه ها، معروض به فساد است.

5.3. تثبیت درجه معلولیت

متقاضی معلول در این مرحله نیاز به تثبیت درجه معلولیت دارد. تثبیت درجه معلولیت توسط کمیسیون صحتی متشکل از دوکتوران وزارت های دفاع، داخله، صحت عامه و کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین، با درجات ذیل صورت میگیرد.

شماره	درجه معلولیت	حقوق به افغانی
1	60-100%	5000
2	30-60%	2500
3	30%	0

به اساس ادعای مصاحبه دهنده گان، کمیسیون صحتی برای تثبیت درجه معلولیت وقت کافی اختصاص نداده و با توجه به حجم بزرگ معلولین، این پروسه زمانگیر میباشد. به اساس ادعای متقاضیان در اکثر ولایات کمیسیون صحتی در هفته فقط ۸ ساعت را برای کار شان اختصاص داده که سبب ازدحام گردیده است. این مرحله در اکثریت مواقع بیشتر از یک ماه وقت را در بر میگیرد که این زمانگیر بودن پروسه اکثریت مراجعین را برای سرعت پروسه مجبور به پرداخت رشوت ساخته است.

مصاحبه دهنده گان می افزایند که معیارها برای تثبیت درجه معلولیت مبهم بوده و در اختیار مراجعین قرار داده نمیشوند. هیئت ارزیابی نیز نتوانست تا اسنادی را بدست آورد که در ان این معیار ها به طور واضح موجود باشد. به این اساس با پرداخت رشوه میتوان درجه بالاتری از معلولیت را تائید نمود. یافته ها نشان میدهد که مراجعین میتوانند با پرداخت رشوه به کمیسیون صحتی باوجود عدم تکمیل شرایط، تثبیت درجه معلولیت نموده شامل لست مستحقین شوند.

5.4. تأیید وزارت/ریاست شهداء و معلولین:

بعد از تکمیل مراحل فوق الذکر، اسناد مجموعاً در ریاست ولایتی کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین جمع آوری میشوند. مصاحبه دهندگان به این باوراند که بهانه گیری های ریاست های شهداء و معلولین در ولایت مثل، انتقاد بالای تاریخ، املائی نام و بعضاً ارقام باعث زمانگیر شدن پروسه و فرصت سازی برای رشوه ستانی مامورین میشود.

5.5. ارزیابی کمیسیون حقیقت یاب در مرکز

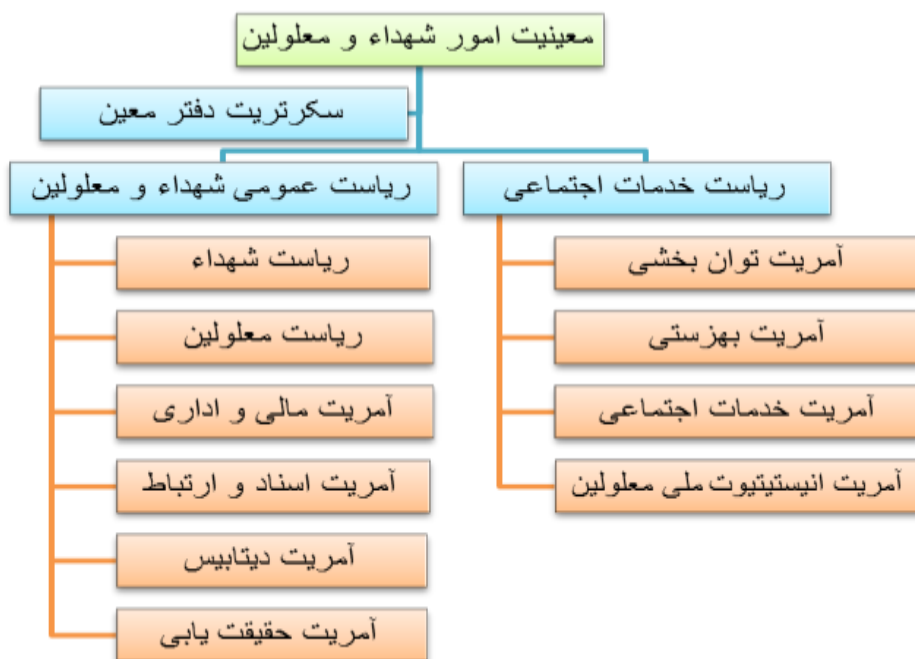
این کمیسیون حسب هدایت مقام وزارت بخاطر تدقیق و بررسی بمنظور تایید اسناد تعیین میگردد که اساس حقوقی نداشته و بگفته مصاحبه شونده گان، فعالیت موجه "حقیقت یابی" در روند کار آن به ملاحظه نمیرسد. مصاحبه دهندگان میگویند که

طی مراحل اسناد درین مرحله حدوداً ششماه الی سه سال را دربر میگیرد. برخی کارمندان معینیت شهداء و معلولین میگویند که معمولاً اسناد این کمیسیون در یک کانتنر به منظور ارزیابی و تأیید نگهداری میشود. مصاحبه شوندگان می افزایند که بعضاً این کمیسیون اسناد را به خورده گیری ها و بعضاً بدون داشتن دلیل موجه رد میکنند تا مراجعین را به پرداخت 10-15 هزار افغانی رشوه مجبور سازند.

5.6. پرداخت:

معاشات معلولین و وارثین شهدا معمولاً سالانه یکبار پرداخت میگردد. قبل از پرداخت پول توسط وزارت، متقاضی ملزم به حضور در دفتر مربوطه وزارت غرض تثبیت هویت میباشد. هدف از حضور فیزیکی این افراد حصول اطمینان از پرداخت پول به شخص مستحق است. این در حالیکه مصاحبه های انجام شده با کارمندان این وزارت نشان میدهد که با پرداخت رشوه به کارمندان دفتر های این وزارت، اشخاص غیر واجد شرایط نیز ممکن است مورد تأیید قرار گیرند.

6. ساختار نهادی و منابع بشری پروسه:

قبلاً، امور شهدا و معلولین به وزارت جداگانه بنام وزارت امور شهداء و معلولین (MoMD) تعلق میگرفت. این وزارت بعداً در سلسله مراتب وزارت کار و امور اجتماعی مدغم شد. اکنون، امور شهدا و معلولین در چوکات یک معینیت تحت این وزارت قرار دارد.

اجزا معینیت شهدا و معلولین متشکل از یک ریاست عمومی و یک ریاست عادی میباشد. از ریاست عمومی شهدا و معلولین دو ریاست دیگر بنام های ریاست امور شهدا و امور معلولین مجزا شده است. هم چنان در سلسله مراتب ریاست حمایت از حقوق معلولین و شهدا نیز چهار آمریت چون: آمریت توان بخشی، آمریت بهزستی، آمریت خدمات اجتماعی و حمایتی و بالاخره آمریت انستیتوت معلولین وجود دارد.

مصاحبه شوندها بدین باورند که این ساختار بنابر روابط سیاسی طراحی گردیده که کاملاً پیچیده و غیر منطقی میباشد. در واقع برای پیش برد این وظایف تنها به یک ریاست عمومی نیاز است که سه ریاست مربوطه را تحت پوشش قرار بدهد، که درین صورت نیاز برای وجود معینیت و همچنان حقیقت یابی نیست، این دو قدم کاملاً اضافی بوده و باعث فساد در پروسه میگردد.

مصاحبه شوندگان ادعا دارند که، به ساختار تشکیلاتی و منابع بشری وزارت کار و امور اجتماعی توجه درست صورت نگرفته و این ساختار جوابگوی نیازمندی ها نیست، درحالیکه میتواند تمام خدمات توسط همان ریاست عمومی صورت گیرد که نیاز برای معینیت نیست. مصاحبه شوندگان میگویند که ساختار فعلی بجز مصرف بیجای منابع مالی و بشری، معلق ساختن پروسه، و نا متوازن ساختن تقسیم کار دیگر هیچ چیزی را ببار نیاورده، با عث سردرگمی شده است.

قسمیکه قبلاً گفته شد. بخش های کوچک که تحت پوشش حقیقت یابی کار میکنند معلوم میشود که هیچ کدام فعالیت خاص نداشتند. و مصاحبه ها نشان داده که این قدم یک منبع فساد است تا بتواند با دادن رشوه این پروسه زمانگیر را طی نمایند.

6.1. ظرفیت منابع بشری

کمبود کارمندان مسلکی مشکلی دیگر است که مصاحبه شونده ها از آن شکایت داشتند، این کمبود باعث کندی کار در پروسه شده است. بطور مثال در بعضی ولایات بخصوص ولایت بدخشان که در آن 11000 معلول و ورثه شهید حقوق میگیرند اما در آنجا صرف یک نفر مدیر محاسبه وجود دارد. این امر خود نشانگر عدم موثریت در اجراءات میباشد.

مشاهده ها و مصاحبه ها واضح میسازد که بعضی کارمندان در وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین در پروسه ثبت و راجستر معلولین ظرفیت کافی برای پیش برد امور را ندارند. هم چنان مصاحبه ها با کارمندان در وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین نشان میدهند که تقسیم نا درست کار و نبود ظرفیت های تخنیکی باعث ایجاد انگیزه رشوه ستانی شده تا بتوانند از این مرحله عبور کنند. بسیاری از شرکهای کاری به این باورند که معینیت شهدا و معلولین از طرف حکومت مورد توجه قرار نگرفته است، در حالیکه اگر موشگافانه ملاحظه شود، میرهن که در هر دو راستا هم مالی و هم منابع بشری در حق معلولین رسیدگی لازم نشده و بعضا معلولین واقعاً در حاشیه کشانیده شده اند و نظر به سایر ادارات از امکانات قلبی برخوردارند. چنانچه این عدم توجه به معینیت معلولین و ورثه شهدا زمینه آسیب پذیری در برابر فساد را بیشتر میسازد.

6.2. بانک اطلاعاتی عمومی

بانک اطلاعاتی یا دیتابیس از قدمهای دیگر است که باید سپری شود. بعد از حقیقت یابی و صحت بودن، اسناد معلول/ ورثه شهید داخل بانک اطلاعاتی میشود. قابل ذکر است که بانک اطلاعاتی صرف برنامه اکسل است که نمیتوان آنرا دیتا بس به تمام معنی گفت. امکانات ضریب خطاء و احتمال دستبرد در این برنامه بیشتر است. همچنان این دیتابیس نمیتواند امکانات سو استفاده و داشتن چندین کارت توسط یک نفر را کاهش دهد. پس بانک اطلاعاتی موجوده نیز معروض به فساد است. مسئله داشتن کارت های متعدد برای یک شخص بنام های مختلف و کود های مختلف است که حتی فلتر شدن آن به وسیله دیتابیس های معیاری نیز چندان متصور نیست.

هم چنان یکی از کارمندان ریاست معلولین میگوید از جمله 14000 معلول راجستر شده تقریباً 420 تن آنها واجد شرایط نبودند. به اساس این داده میتوان گفت که 3 در صد اشخاص غیر واجد شرایط از حقوق معلولیت استفاده میکنند. بنابراین، این یافته کمک میکند تا تخمین گردد که حداقل 3 درصد اشخاص غیر واجد شرایط وارد سیستم شده اند و از حقوق معلولین استفاده میکنند. زیرا در ولایات به مقایسه کابل، کمبود امکانات و عدم نظارت لازم ضریب این عمل بیشتر متصور است.

گرچه بار اول نیست که تیم ارزیابی به چنین آسیب پذیری در برابر فساد اداری مواجه میشود چنانچه نمونه آنرا در پروسه پرداخت حقوق تقاعد نیز مطالعه نمود. پروسه ثبت اسناد مانند روند اخذ حقوق تقاعد وارد سیستم الکترونیکی و کامپیوتری شود. مسئولیت آن بدوش بانک جهانی میباشد و فعلاً در منصفه اجرا قرار دارد.

7. نتیجه گیری و پیشنهادات

در حالی که آسیب پذیری های متعددی در این پروسه شناسایی شده اند، اما به باور کمیته سه آسیب پذیری از موارد جدی میباشند که با سفارشات ذیل میتوان به مهار سازی آنها پرداخت:

1. با در نظر داشت عدم موثریت و غیر معیاری بودن معینیت شهدا و معلولین در مطابقت با معیار های تشکیلاتی اداره خدمات ملکی، ایجاب میکند که در ساختار این معینیت حسب آتی تغییرات رونما گردد:
  - ا. تنزیل معینیت به ریاست عمومی و انتقال کارمندان آن به شعبات دیگر ظرفیت نظارتی و عرضه خدمات را بهبود میبخشد.
  - ب. ریاست خدمات اجتماعی باید با ریاست های امور معلولین و شهداء مدغم گردد.
  - ج. و کمیته حقیقت یابی منحل شود.

در کل، این تغییرات میتوانند در موثریت مصرف بودجه و حذف مراحل اضافی و غیر ضروری کمک کنند. علاوه بر آن وزارت کار، امور اجتماعی در هماهنگی با کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی باید مورد مشترک رسیدگی به شکایات معلولین و ورثه شهداء را در مرکز و ولایات ایجاد نموده به شکایات و مشکلات مراجعین بپردازند.

2. معیارهای تثبیت معلولیت باید بازنگری شده در دسترس مراجعین قرار گیرد. همچنان این معیار ها باید جامع و قابل فهم باشد. استفاده فورم ارزیابی معلولیت باید الزامی شود و به امضای کمیته صحتی و مراجعین معلول برسد.
3. شیوه روزنه واحد تعامل با مراجعین (One Stop Shop) در مرکز وزارت کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین و ریاست های ولایات مربوطه ایجاد گردد. تمامی درخواستی ها و طی مراحل پروسه به شمول تأیید حادثه امنیتی و تثبیت درجه معلولیت باید از مرجع واحد صورت گیرد. علاوه بر آن مرجع واحد تعامل با مراجعین باید با سیستم بایومتریک تجهیز گردد، و معلومات مراجعین باید شامل دیتابیسی گردد که به مرکز وصل باشد.

8. منابع :

- قانون اساسی
- قانون حقوق و امتیازات معلولین ، وزارت عدلیه
- قانون امتیازات وارثین شهدا و معلولین
- کنوانسیون حقوق معلولین
- رادیو کلید
- جدول احصاییه وزارت اقتصاد
- معلومات جمع آوری شده از جلسات مشورتی و مصاحبه
- مصاحبه های اختصاصی با مسوولین وزارت کار و اموراتجتماعی و شهدا و معلولین، دفتر حقوق بشر، سازمان های دولتی و بین المللی مربوط به معلولین و وارثین شهداء
- مقاله روب نوردلند تحت عنوان "Maimed Defending Afghanistan, Then Neglected" در روزنامه نیویارک تایمز منتشره 2 می 2015